

вних процедур. Однак, незважаючи на державні заходи, існує велика ймовірність того, що в умовах рецесії малий та середній бізнес не тільки не стане опорою економіки, але й постраждає більше за інші сфери.

Список використаних джерел

1. Бадида, М. Єдиний податок суб'єктів малого підприємництва в системі місцевого оподаткування [Текст] / М. Бадида // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 4. – С. 124–128.
2. Борейко, В. І. Тенденції розвитку малого бізнесу в Україні [Текст] / В. І. Борейко // Економічний простір. – 2009. – №22/2. – С. 57–64.
3. Парсяк В. Малий бізнес у контексті інноваційного розвитку економіки//Економіст – 2006. – №8.
4. Ракша Н. Щодо підвищення конкурентоспроможності малого підприємства в Україні//Економіст. — 2006. – №3. – С.36.
5. Ларіна Р.Р. Малий бізнес в Україні. Монографія. – Донецьк: Вебер, 2007. – 300 с.
6. <http://economics.unian.net/ukr/detail/102918>
7. <http://www.rbc.ua/ukr/newsline/show/v-reytmge-legkosti-vedeniya-biznesa-domgbusmess-2011-ukraina-04112010111500>

Annotation. Considered the role of small business in the socio-economic development of Ukraine. The main problems of nowadays business were analyzed.

Key words: small business, entrepreneurship, GDP, loans, small businesses.

УДК 633.63:631.1

Пастух Ю.А., к.е.н., доцент,

Шкурак Н.В., асистент,

Подільський державний аграрно-технічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БУРЯКОЦУКРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК

Анотація. Обґрунтовано необхідність розробки стратегії розвитку бурякоцукрового підкомплексу АПК, визначено основні принципи та етапи її формування.

Ключові слова: стратегія розвитку, стратегічний план, бурякоцукрове виробництво.

Постановка проблеми. Перехід до ринкової економіки викликав глибокі зміни в агропромисловому комплексі України. Істотних трансформацій зазнали організаційні структури, системи управління і контролю, принципи функціонування галузей.

У забезпеченні продовольчої безпеки країни важлива роль відводиться господарствам і структурам, пов'язаним з виробництвом і переробкою цукрових буряків. Вирощування цукрових буряків у світовій практиці належить до високоефективних пріоритетних галузей сільського господарства. Україна, маючи досить сприятливі ґрунтово-кліматичні умови для розвитку буряківництва, впродовж тривалого часу займала провідне місце у виробництві та експорті цукру. Її посівні площі у 1986–1990 рр. становили 1,6–1,8 млн. га, середньорічний валовий збір дорівнював 43.9 млн. тонн, а виробництво цукру становило понад 5 млн. тонн.

Країна виробляла 15–16% світового обсягу бурякового цукру.

За період з 1990 по 2012 р. посівні площі цукрових буряків скоротились з 1645 тис. га до 319 тис. га, а валові збори зменшились з 43,61 до 10,07 млн. тонн, тобто більш ніж у 4 рази. Це стало основною причиною різкого спаду виробництва цукру. Традиційні зовнішні ринки реалізації українського цукру зайняли конку ренти з інших країн. Понад 90% бурякосіючих господарств стали збитковими. Більшість цукрових заводів знаходяться на межі банкрутства. В них застосовуються відсталі технології і застаріле обладнання. Зношеність основних засобів перевищила 60%.

У зв'язку з цим давно назріла необхідність обґрунтування стратегії розвитку галузі, розробки системи організаційно-економічних та техніко-технічних заходів щодо відродження та розвитку бурякоцукрового підкомплексу в сучасних умовах. Нами запропонована концепція і методика формування напрямів розвитку бурякоцукрового підкомплексу, що дозволяє виділити стратегічні цілі, завдання, можливість, переваги і розробити основні напрями розвитку буряківництва на перспективу.

Аналіз досліджень і публікацій. Основою концепції і методики постановки стратегічних напрямів розвитку бурякоцукрового підкомплексу є ідеї, підходи і методики стратегічного управління досліджені в працях багатьох зарубіжних авторів: Д.Аакера, І.Ансоффа, П.Дженістера, Д.Джонсона, Д.Колліса, Р.Коха, Ф.Котлера, С.Монтгомері, М.ГТортера та ін. [1–6].

В контексті теоретичних і прикладних досліджень ринкової економіки, державної підтримки розвитку агропромислового комплексу, формування багатокладності господарювання, інтеграції сільськогосподарського та промислового капіталів, удосконалення цінової політики, значний вклад внесли вітчизняні економісти-аграрники В.Андрійчук, В.Бойко, П.Борщевський, М.Дем'яненко, О.Крисальний, І.Лукінов, М.Малік, В.Месель–Веселяк, Б.Пасхавер, П.Саблук, М.Федоров, О.Шпичак, В.Юрчишин та інші.

В останні роки висвітленню проблем розвитку бурякоцукрового підкомплексу, формування ринку цукру, створення на базі цукрових заводів вертикально інтегрованих компаній, впровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва цукрових буряків присвячені публікації В.Бондаря, О.Варченко, О.Єранкіна, М.Коденської, В.Нелепа, В.Пиркіна, М.Роїка, В.Слюсара, А.Фурси та інших авторів.

Постановка завдання. Таким чином, завдання статті полягає в поєднанні теоретичних напрацювань у сфері методології розробки стратегій розвитку з аналізом існуючої практики й спробі обґрунтування власної думки авторів з цього приводу.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «Стратегія розвитку бурякоцукрового підкомплексу АПК» ми вважаємо, слід розуміти – напрям діяльності підкомплексу на довгострокову перспективу, що дозволяє отримати переваги в змінних ринкових умовах за рахунок раціонального управління ресурсами і можливостями для повного забезпечення внутрішнього споживання цукру та збільшення експортних можливостей.

Основними принципами для вироблення стратегії розвитку підкомплексу є стратегічні цілі, технології, ресурси, необхідні для досягнення цілей, раціональна система управління, що базується на основі стратегічного ринкового управління.

На основі запропонованого концептуального підходу визначено 4 типи стратегій розвитку бурякоцукрового підкомплексу: захист положення на ринку; стра-

тегія диференції продукції; стратегія фокусування на продукті; стратегія інтеграційного зростання.

Визначена домінуюча стратегія розвитку підкомплексу – диференція продукції. Пропонована стратегія розвитку направлена на відновлення вітчизняної селекції і насінництва, стійкі об'єми виробництво коренеплодів, збільшення виробництва цукру.

Завершальним етапом розробки і реалізації стратегії розвитку буряківництва на тлі вибору і обґрунтування конкретних типів стратегій є пропонований нами стратегічний план розвитку бурякоцукрового підкомплексу, який складається з трьох послідовних етапів: діагностичного, реалізаційного і моніторингового.

На першому етапі реалізації стратегії розвитку бурякоцукрового виробництва АПК передбачається проведення комплексної діагностики вітчизняного насінництва, буряко- і цукровиробництва; вивчення динаміки об'ємів імпорту, сортових і посівних властивостей насіння зарубіжної селекції, об'ємів імпорту цукру-сирцю і білого цукру; аналізу Стану цінової політики відносно насіння, коренеплодів і цукру; виявлення неузгодженості законодавства в області селекції, виробництва і обробки насіння.

Результатом діяльності на першому етапі стане розробка основних положень розвитку вітчизняного насінництва і бурякоцукрового виробництва, проектів і нормативних актів, а також формування системи заходів державної підтримки бурякоцукрових регіонів.

В ході першого етапу реалізації стратегії розвитку бурякоцукрового підкомплексу АПК передбачається підготувати модель раціонального управління і контролю за насінництвом; розробити державну програму підтримки вітчизняного виробництва коренеплодів цукрового буряка, програму підготовки і перепідготовки кадрів, програму вдосконалення цінової політики на насіння, буряки і цукор; розробити ефективні механізми маркетингового управління підкомплексом; сформувати техніко-економічне обґрунтування проектів оновлення спеціалізованою технікою, а також сучасними машинами і устаткуванням для насінневих і цукрових заводів; продовжити створенням ресурсоенергозберігаючих екологічно безпечних і економічно виправданих технологій виробництва цукрових буряків; підготувати проекти створенням міцних міжгосподарських зв'язків і формування інтеграційних структур бурякоцукрового підкомплексу АПК країни і визначити механізми їх реалізації; розробити і утвердити основні нормативні документи і внести поправки в існуюче законодавство, що регламентують діяльність господарств і заводів підкомплексу; виконати корегування митного регулювання в області імпортних і експортних мит на насіння, цукор, матеріали, отрутохімікати; розробити стратегію розвитку окремих бурякоцукрових регіонів.

На другому етапі передбачається створенням системи раціонального управління і контролю бурякоцукрового підкомплексу і виконання заходів, направлених на реалізацію даної стратегії, в рамках прийнятих окремих програм і розроблених проектів першого етапу.

Результатом другого етапу реалізації стратегії повинна стати система заходів державного регулювання, зокрема нормативно-правових актів, направлених на забезпечення державної програми відновлення селекції і насінництва, а також регулювання питань вирощування коренеплодів і виробництва цукру.

В ході другого етапу реалізації стратегії розвитку бурякоцукрового підкомплексу АПК повинна бути розроблена система заходів і реалізовані окремі програми

і проекти регіонального розвитку буряківництва в найбільш сприятливих зонах обробітку, впроваджені досягнення науки в області селекції і насінництва, стабілізовані об'єми виробництва насіння і коренеплодів, виконано нормативно-правове регулювання підкомплексу і проведений контроль за ходом реалізації державної програми підтримки вітчизняного виробництва, реалізовані стратегічні напрями розвитку бурякосійних регіонів.

Третій етап припускає реалізацію, моніторинг і оперативну корекцію прийнятних стратегічних програм розвитку бурякоцукрового підкомплексу АПК відповідно до державних цільових програм і проектів. Результатом даного етапу має стати зростання об'ємів виробництва цукру.

На третьому етапі передбачається: корегування системи управління і контролю насінництва; корегування нормативно-правової бази, що регламентує селекційно-насіннєву діяльність, бурякоцукрове виробництво за підсумками реалізації другого етапу; корегування цінової політики на насіння, коренеплоди і цукор; корегування регіональних програм і узгодження стратегічних пріоритетів розвитку виробництва цукрових буряків в регіонах; корегування механізмів фінансового забезпечення розвитку буряківництва; фінансування селекційних програм, створення і зберігати національного страхового фонду насіння.

Висновки. Таким чином, реалізація на практиці стратегії розвитку бурякоцукрового підкомплексу дозволить зменшити залежність від імпортного насінного матеріалу або повністю її позбутися, відновити вітчизняне насінництво, зменшити витрати на придбання насіння і підвищити ефективність буряківництва, забезпечити стратегічний розвиток бурякоцукрового підкомплексу АПК в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Аакер Д.А. Бизнес–стратегия: от изучения рыночной среды до выработки беспроектных решений: [пер. с англ.] / Дэвид Аакер: под ред. С.Г. Божук. – М.: Эксмо, 2007 – 464с.
2. Ансофф И. Стратегический менеджмент. Классическое издание: [пер. с англ.] под ред. А.Н. Петрова / И. Ансофф. – СПб.: Питер, 2009. – 344с.
3. Коллис Д. Корпоративная стратегия. Ресурсный подход: [пер. с англ.] / Дэвид Дж. Коллис, Синтия А. Монтгомери. – М.: ЗАО «Олимп–Бизнес», 2007 – 400 с.
4. Кох Р. Стратегия / Ричард Кох: [пер. с англ.]. – М.: Эксмо, 2007. – 224с.
5. Портер М. Конкурентная стратегия. Методика анализа отраслей и конкурентов: [пер. с англ.] / Майкл Портер: 3–е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007,– 453с.
6. Котлер Ф.У. Маркетинг. Менеджмент / Ф.У.Котлер, К.Л.Келлер.: 12–е изд. – СПб.: Питер, 2006.–814с.

Annotation. Grounded necessity of elaborate of strategy of development of sugar–beet subcomplex APK, certainly basic principles and stages of its forming.

Keywords: *strategy of development, strategic plan, sugar–beet production.*